

argitaratu zuen 1966-an *OXOBI-ren lan orhoitgarri zonbait*; ikus neronek EGAN-en egin nion aipamena, 1967-ko 1-6 zenbakiaren 112-gn. or.).

Iturriagaren alegiak Esopo-gandik Samaniego-ra arte, Pedro, La Fontaine eta Iriarte-gandik pasaturik, orotarik bilduak daude, eta batzuek bere buruz sortuak, beste haiek ere beren gisa egin zuten bezala. Euskal Herriko ipui zaharrenak ere hoiien antzerako zenbait agertzen bazaigu ere, idatzitakorik zaharrenak induen *Pantxatantra* eta *Hitopadesa* dira.

Esopo-ren itzulpena euskeraz lehenengo eman zuena Bizenta A. Mogel izan zan, 1804-an *Ipui onak* argitaratzean. Honen hirugarren argitalpena «Auspoa» berak egin zuan 1963-an.

Alegilari hoiek aipatzean nahi ta nahiezkoa zaigu, Bizenta Mogel, Iturriaga eta Oxobi-rekin batean, Artxu eta Goyetxe aipatu beharra. Artxuk, zuberotarrez argitara zituen 1848-an La Fontaine-ren alegiak, eta Goyetxek lapurteraz 1852-an.

Alegi eta ipui bertsoz eginak, meritu handikoak izango dira Pedro Ormaetxea Aldana-k *Lontzi Aba'ren Ipuintxuak* izenez Santiago de Chile-n 1947-an eta 1948-an argitaratutako bi liburuak, hori ez dut ukatzen, baina haurrentzat astunegiak egiten dira bizkaiera latz batean daudelako. Haurren mundua arina eta biguna da; molde gogorrez egindako euskera iruntzi ezinezkoa du. Eusebio Igarza-k «Oleri»-n argitaratuak askozaz txukunagoak dira.

Baina Gipuzkoa eta Nafarroako haurrentzat, guztietan hoberena, duda gabe, Iturriaga da. Behar bada Bizkaikoentzat ere bai, batez ere Gipuzkoaren mugakoentzat. Haurrentzat irakurgai bikainagorik nekez aurkitzen da.

Lan ederra bada ere, haurreri begira, dibuju on batzuekin ederra-gotua izango zan.

J. SAN MARTIN.

PEDRO BARRUTIA, SOR LUISA, XABIER MUNIBE. *Teatro zarra*. (*Gabonetako ikuskizuna, Gabon-sariak* eta *El borracho burlado*). Auspoa Liburutegia, 48. Tolosa, 1965.

Literatura barnean teatrua ezta nere espezialidadea, inoiz ikusi ta entzun eta maiz irakurtzen baditut ere. Euskeraz ezagutzen dituda-

nen artean ez dira txarrenak XVIII-garren mendekoak. Arritzekoa da noski hain hasiera ona izan zuen euskal teatruak ondore hobeagoa ez izatea. Hori gainera, aspaldi hontan euskal literaturan gairik landu bada teatrua izan dala landuenetako bat, ugaritasunez beintzat.

Jakingarria eta oso interesantea «Auspoa»-k eskeini diguna, liburu batean loturik hamazortzigarreneko hiru teatru. Pastoralak alde batera utzita, gure teatru zahar idatzia gorpuzten dute hoiek.

Arestiren hitzaurrea darama. Barrutiaz beste bietaz baino gehiago mintzatzen dala. Dionez, mende horretan laugarren bat ere ba omen zen. Joakin Azpiazu josulagunaren *Euskera zarraren apurtxoak* izeneko hitzaldiak (ikus *Bigarren Euskalegunetako Itzaldiak*, 132/134 or. Euskaltzaindia. 1923-an emandako hitzaldia eta 1926-an argitaratua) dakarrena iturritzat emanez, eta geroztik bere berririk ez dakiguna.

Lasai esan geneza liburu inportantea dala, oso inportantea, euskeltzaleok gure aldetik kasu gutxitxo egin badiogu ere. Literatura lan onak hain prestijio gutxi izate hau, badirudi euskeltzaleok, maiz, maizegi, euskeraren azaletikako prestijioari begira gaudelako dala. Eta zer da prestijio hori? Erderatikako hitzen antzik ez izatea. Bate-tik erderaz ere dakigulako eta bestetik hizkuntza guzien prolema dela ez dakigulako. Baina esaera eta formen jatortasunari begiratuko bagenio, orduan beharrezkoak izango zaizkigu erderatikako hitz hoiek, gure artean ehundaka urteetan dabilatzelako azken urteetan ameslari txar batzuek asmatu dituztenek baino gureagoak direlako. Hau, argi ta garbi ikusten da antxinako izkribuetan. Eta gure lanok behar haina ez baliatzea ekarri digu azaletikako itxurak gorde nahi horrek. Herrikoia eta gainera oso ona denari ere garrantzi gutxi ematea. Azalari asko begiratuaz eta gutxi mamiari. Eta, gainera, konturatzeke, munduko literatura guztiak goratzen dituztela beren klasikoak, eta gu bakarrik bertaz gutxi-etsirik. Ez dakit oraindik kontu hau negargarria ala parregarria dan.

Barrutia du Aresti bere bihotzeko teatrugilea eta ez du errazoiren faltarik. Personajeak eta teatruari buruak inoiz nahastutzen eta gainera moldeetan ba omen du gaurko teatrugile famatuen aide bat. Neri ere Ghelderode eta Brecht datorzkit burura.

Tartean erderakadak baditu ere, euskera aberatsa eta indartsua du. Bada bere euskeran zer ikasi, hala bere teatruan ere. Ez dakit pastoralekin zer ikusirik izango duen, hauek ez ditut gehiegi eza-gutzen, baina fantasia amain emanik dioja zein batean ala bestean.

Sor Luisak, tarteka, poesia fiña du, oso fiña, eta idea oso aurre-ratuak ere bai: gerrarako armen burnia urtu eta lanerako tresnak egitea eskatzen duen haietan bezala, baina aparteko lan batean az-tertu nahi nuke gauza hau.

Unetan poesia eztsuaren jabe izate horrek adierazten digu bi bururen lana dabilela bertan, Sor Luisa eta berak hitzaurrean aipatzen duen Martin Beltz koblakariarena, noski. Baina ez dakigu nor zein den. Ez litzake arritzekoa, poema fin hoiek koblakariarenak izatea. Bada tartean beste zerbait ere: Batzuen iduriz, Peñafloidako konde berak zerbait ikutuak eta konponduak omen dira. Nere aldetik, egia esan, ez diot *El borracho burlado*-ren antz gehiegirik arkitzen. Eta Munibek konponketa egin bazion, hala behar zuen izan. Beste esku batetik pasea egote horrek nork daki zenbaterainoko aldakuntzak izango dituan. Gauza bat dago garbi: bi lanetan ematen diran zortziko-txikietan, *El borracho burlado*-koak ez dutela bertsolari eskola ondo betetzen eta bai oso ongi *Gabon-sariak*-koak. Baina hau da hirugarren pundua, Sor Luisa eta Peñafloidako kondearen bitarte dagoela Martin Beltz koblakaria eta honena ere norainokoa den ez dakigula.

Muniberen komediak ordea, *El borracho burlado*-k, bere egitura edo forman erdal kutsurik gehien du hiru teatru hauetan, eta bere sustraiak bilatzekotan Erdi Aroko frantsezen *farce* haietan izan behar luke. Moliere eta Racine ere, esaten dutenez, *farce* haietatik ondo hornitu omen ziren, eta, hala bada, gure Munibe ere ez ebilen gaizki.

Gure literaturaren aberastasun hurrian pitxi eder bat da liburu hau. Lastima guk orrelako lanak gehiago ez izatea.

J. SAN MARTIN.

FRANZ WEISER, S. I. *Mendiko argia*. Muxika'tar P., S. I.-k alemanetik euskeratua. MENSAJERO. Bilbao, 1968.

Lehen euskerazko mendi-liburua izanik, ni bezelako mendi-zale batek nola utzi irakurri gabe? Gero konturatu nintzan uste baino gutxiago zuela mendi-ibilierarik. Baina hala ere ez nuen utzi irakurtzeko. Aurrera ninjoala konturatu nintzen aspaldi batean erderaz irakurri nuen liburua zela. Oso aspaldi, beste prolematika batzuek arkuratzen ninduen denbora haietan. Hain zuzen, nere koinata dedan anaiaren emazteak ekarri zidan, ezkongai zeuden denboran, nun-